

Projekt

z dnia 16 stycznia 2025 r.
Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W SOSNOWCU**

z dnia ..... 2025 r.

w sprawie uchwalenia Programu Wspierania Rodziny w Sosnowcu na lata 2025 – 2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zmianami) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2025 r. poz. 49)

Rada Miejska w Sosnowcu:

§ 1. Uchwala Program Wspierania Rodziny w Sosnowcu na lata 2025 - 2027, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Sosnowca.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Anna Jedynak - Rykała

Program
Wspierania Rodziny
w Sosnowcu
na lata 2025-2027

"Rodzina jest oparciem i wsparciem w trudnych chwilach, to fundament, na którym budujemy nasze życie." - Barbara Bush

Spis treści:

- I. Wprowadzenie
- II. Diagnoza środowiska i problemu
- III. Analiza SWOT
- IV. Adresaci Programu
- V. Realizatorzy Programu
- VI. Cel główny Programu
- VII. Cele szczegółowe i sposoby realizacji Programu
- VIII. Wskaźniki ewaluacji Programu
- IX. Źródła finansowania
- X. Zakończenie

I. Wprowadzenie

Program Wspierania Rodziny w Sosnowcu na lata 2025-2027 stanowi kontynuację programów wspierania rodziny realizowanych w mieście Sosnowiec od 2012 roku.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminy szereg zadań własnych w obszarze wspierania rodziny, w tym m.in.

- 1) opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych,
- 4) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Zarządzeniem Nr 1091 z dnia 12 grudnia 2011 r. Prezydent Miasta Sosnowca powierzył organizowanie pracy z rodziną Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej.

Corocznie, w terminie do 31 marca, składane są Radzie Miejskiej w Sosnowcu sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawiane są potrzeby związane z ich realizacją.

Wsparcie, zgodnie z art. 8 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ma na celu:

- 1) dokonanie analizy sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- 2) wzmocnienie roli i funkcji rodziny,
- 3) rozwijanie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodziny,
- 4) podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowaniu rodziny,
- 5) wzmocnienie integracji rodziny,
- 6) przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- 7) dążenie do reintegracji rodziny dzięki czemu zwiększą się szanse na pozostawienie dziecka w jego naturalnym środowisku.

Cele realizowane są przez różnorodne formy wsparcia, m.in. takie, jak pomoc asystenta rodziny, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi w tym usługi specjalistyczne, grupy wsparcia oraz grupy samopomocowe.

Wspieranie rodziny prowadzone jest w formie:

- 1) pracy z rodziną,
- 2) pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Praca z rodziną realizowana jest w szczególności poprzez:

- 1) konsultacje i poradnictwo specjalistyczne,
- 2) terapię i mediacje,
- 3) usługi dla rodzin z dziećmi,
- 4) pomoc prawną, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego,

5) organizowanie spotkań dla rodzin, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji (grupy wsparcia i grupy samopomocowe).

Pracę z rodziną prowadzi się także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną.

Wspieranie rodziny prowadzone jest za jej zgodą, przy jej aktywnym udziale, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

W sytuacji powzięcia przez informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy i po analizie sytuacji może wnioskować o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny. Współpraca między rodziną a asystentem opiera się na wspólnym opracowaniu i realizacji planu pracy.

II. Diagnoza środowiska i problemu

Najliczniejszą grupę rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu stanowiły rodziny, w których występowała długotrwała lub ciężka choroba – 1 599 rodzin, ubóstwo – 965 rodzin, niepełnosprawność – 924 rodziny, bezrobocie – 767 rodzin, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 379 rodzin. Szczegółowe informacje odnośnie liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach korzystających ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, w podziale na przyczyny korzystania z pomocy zawarto w tabeli poniżej.

Tabela nr 1. Powody przyznania pomocy rodzinom w latach 2021 – 2024 (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Powód trudnej sytuacji życiowej	2021		2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	1 625	2 945	1 488	2 688	1 401	2 549	965	1 613
Sieroctwo	6	14	10	22	1	5	2	8
Bezdomność	441	461	428	453	425	452	307	314
Potrzeba ochrony macierzyństwa	134	627	125	553	129	612	70	328
w tym :								
potrzeba ochrony wielodzietności	62	348	57	306	71	373	39	210
Bezrobocie	1 454	3 178	1 206	2 638	1 083	2 450	767	1 581
Niepełnosprawność	1 410	2 224	1 283	1 974	1 184	1 872	924	1 364
Długotrwała lub ciężka choroba	2 222	3 514	2 156	3 370	2 067	3 252	1 599	2 389
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego - ogółem	677	2 112	639	1 997	605	1 929	379	1 174
w tym:								
rodziny niepełne	431	1 284	397	1 215	372	1 166	228	707
rodziny wielodzietne	156	836	165	863	173	903	105	544
Przemoc domowa	8	23	6	16	11	37	11	27
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	170	239	158	207	185	264	121	149
Narkomania	17	23	13	16	27	39	15	28

Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	87	130	105	173	107	184	46	71
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy (art. 7 pkt 11)	1	1	2	2	5	7	2	3
Zdarzenie losowe	9	30	10	32	4	16	1	1
Sytuacja kryzysowa	1	1	0	0	2	8	2	6
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne DPS

Liczba środowisk ogółem korzystających z pomocy społecznej i rodzin z dziećmi w latach 2021-2023 kształtowała się następująco:

- w 2021 r. - liczba środowisk ogółem: 4 850, w tym rodziny z dziećmi: 1 087,
- w 2022 r. - liczba środowisk ogółem: 4 414, w tym rodziny z dziećmi: 1 001,
- w 2023 r. - liczba środowisk ogółem: 4 127, w tym rodziny z dziećmi: 995.

W roku 2024 (stan na 30.06.2024 r.) pomocą Ośrodka objętych było 379 rodzin z dziećmi, w tym 228 rodzin niepełnych i 105 rodzin wielodzietnych.

Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027 wyznacza planowane działania mające na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w procesie przywracania zdolności tych rodzin do prawidłowego funkcjonowania, w szczególności poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Rodziny z dziećmi mogą liczyć na pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu, realizowaną w szczególności poprzez:

- 1) pracę socjalną, świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia rodzinne i alimentacyjne,
- 2) przyznawanie i wypłatę stypendiów,
- 3) przyznawanie dodatków mieszkaniowych,
- 4) poradnictwo specjalistyczne,
- 5) aktywizację społeczno-zawodową,
- 6) wspieranie aktywności lokalnej,
- 7) wsparcie w przezwyciężaniu problemu przemocy,
- 8) zagospodarowanie czasu wolnego,
- 9) dożywianie dzieci.

Jedną z najważniejszych form wsparcia jest zapewnienie dzieciom i młodzieży ciepłego posiłku.

Wszystkie dzieci objęte opieką, wychowaniem i edukacją, z rodzin których dochód nie przekraczał 150% ustawowego kryterium dochodowego określonego ustawą o pomocy społecznej miały możliwość korzystania z ciepłych posiłków w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”. Od 2024 r. kryterium uprawniające do

korzystania z ciepłego posiłku zostało podniesione do 200%. Dane dotyczące 2024 r. dostępne będą po zakończeniu roku, z uwagi na termin dokonywania sprawozdawczości odnośnie pomocy w formie posiłku.

Tabela nr 2. Liczba osób korzystających z posiłku w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2021 – 2023

Lata	2021	2022	2023
Ogółem korzystających	573	597	603
Uczniowie do czasu ukończenia szkoły podstawowej lub szkoły ponadpodstawowej	429	471	473
Pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej	144	126	130

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne DPŚ

Pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego należy również do ważnych form wsparcia rodzin korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Tabela nr 3. Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, pedagogicznego i prawnego) w latach 2021–2024 (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Lata	2021	2022	2023	2024
Liczba rodzin	314	301	259	125

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne DPŚ

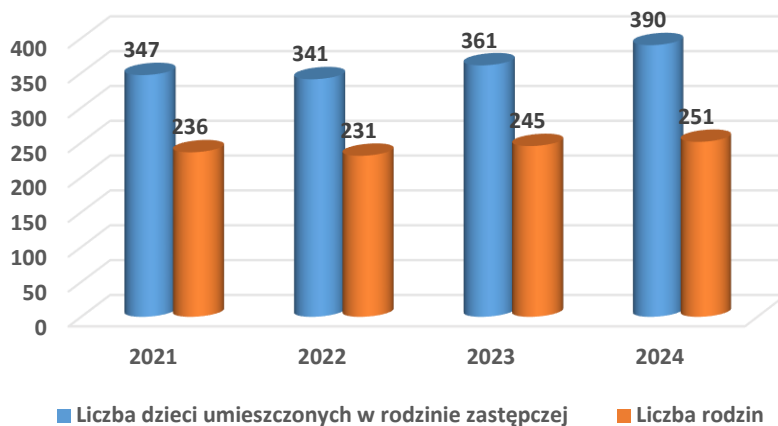
Zauważalny spadek liczby rodzin korzystających z porad specjalistów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2021-2024 dotyczył poradnictwa prawnego, czego przyczyną było częstsze korzystanie z pomocy prawnej w punktach nieodpłatnego poradnictwa prawnego działających na terenie miasta.

W rodzinach dysfunkcyjnych zdarzają się sytuacje powodujące konieczność zabezpieczenia dobra małoletnich poprzez umieszczenie w pieczy zastępczej. Takie rozwiązanie wynika z:

- 1) przepisów kodeksu rodzinnego,
- 2) ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 3) ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

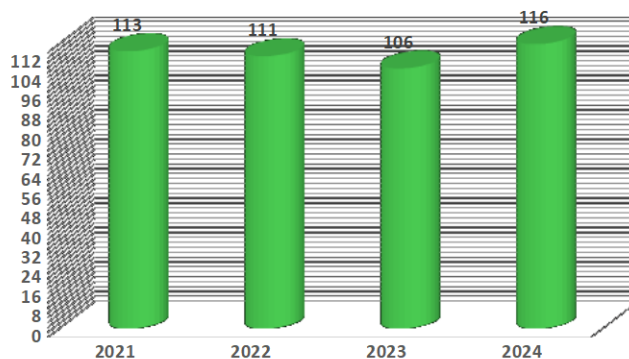
Liczbę dzieci przebywających w systemie pieczy zastępczej przedstawiają wykresy poniżej.

Wykres nr 1. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w Sosnowcu w latach 2021 – 2024 (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne DR

Wykres nr 2. Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Sosnowcu w latach 2021– 2024 (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne DR

Na przestrzeni lat 2021 - 2023 liczba dzieci umieszczonych i przebywających zarówno w rodzinnej pieczy zastępczej, jak i w instytucjonalnej pieczy zastępczej utrzymywała się na podobnym poziomie. Dane za pierwsze półrocze 2024 r. wskazują jednak na duże prawdopodobieństwo, że w roku 2024 zwiększy się liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej i wydaje się, że będzie to wzrost najwyższy na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia, co wpisuje się w tendencję ogólnopolską.

Powodem zwiększającej się liczby umieszczeń w pieczy zastępczej jest większa świadomość społeczna odnośnie potrzeby zapewnienia dzieciom bezpiecznego schronienia oraz skutecznej ochrony przed zaniedbaniami i krzywdzeniem ze strony najbliższych (przemocą nie tylko fizyczną ale i psychiczną, seksualną czy ekonomiczną).

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do placówek opiekuńczo-wychowawczych mogą być kierowane dzieci powyżej 10 roku życia. Wyjątek stanowią sytuacje umieszczenia dziecka poniżej 7 roku życia w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego, jeśli w tych placówkach przebywa rodzic dziecka bądź, gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa.

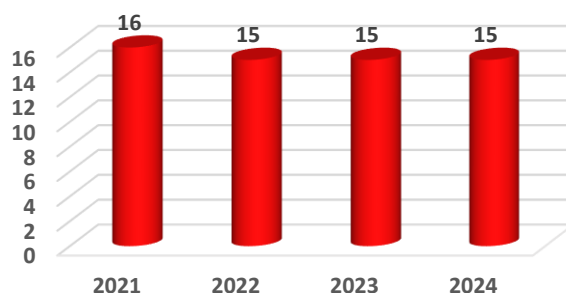
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej dąży do minimalizacji umieszczeń w pieczy zastępczej poprzez pracę interdyscyplinarną osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodziną na terenie Sosnowca, a także działania wspierające oraz zapobiegające eskalacji problemów występujących w rodzinach.

W oparciu o realizowane dotychczas Programy Wspierania Rodziny w Mieście Sosnowiec podejmowano szereg działań o charakterze zapobiegającym powstawaniu trudnych sytuacji życiowych.

Najistotniejszym działaniem profilaktycznym wprowadzonym ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest pomoc asystenta rodziny, który pełni zasadniczą rolę we wspieraniu rodziny i dziecka. Asystenci dokonując analizy sytuacji poszczególnych rodzin, proponują wsparcie i realną pomoc m.in. kierując osoby zainteresowane do uczestnictwa w grupach samopomocowych, projektach pomocowych, a także do współpracy z pracownikami socjalnymi bądź specjalistami. Asystent rodziny pomaga rodzinie w środowisku i towarzyszy w rozwiązywaniu trudnych sytuacji, jego elastyczny zadaniowy czas pracy dostosowany jest do rytmu życia rodziny i jej realnych potrzeb.

Asystent zostaje przydzielony rodzinie na podstawie przeprowadzonego wywiadu przez pracownika socjalnego, podczas którego stwierdza się zasadność objęcia rodziny tego rodzaju wsparciem. Część rodzin ma przydzielonego asystenta na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Sosnowcu oraz na wniosek kuratora zweryfikowany przez pracownika socjalnego.

Wykres nr 3. Liczba zatrudnionych asystentów w latach 2021-2024 (stan na 30.06.2024 r.)

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne SAR

Do funkcji asystenta rodziny zalicza się:

- 1) wsparcie psychiczno – emocjonalne,

- 2) funkcję diagnostyczno – monitorującą,
- 3) funkcję opiekuńczą,
- 4) funkcję doradczą,
- 5) funkcję mediacyjną,
- 6) funkcję wychowawczą,
- 7) funkcję motywująco – aktywizującą.

Zakres zadań asystenta rodziny obejmuje cztery obszary:

- 1) bezpośrednią pracę z rodzinami,
- 2) bezpośrednią pracę z dziećmi,
- 3) działania pośrednie realizowane na rzecz dziecka i rodziny,
- 4) informowanie i poradnictwo.

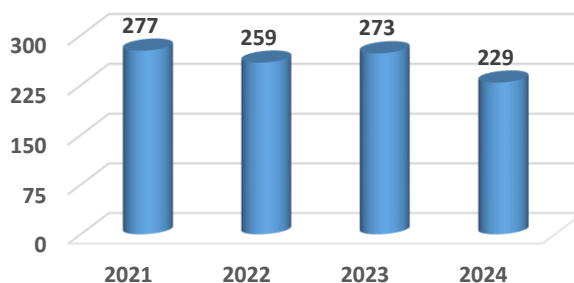
Tabela nr 4. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach grup wsparcia lub grup samopomocowych organizowanych przez pracowników Sekcji Asysty Rodzinnej (SAR) w latach 2021-2024 (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
78	60	66	38

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne SAR

Celem pomocy rodzinie jest niedopuszczenie do umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, bądź stworzenie warunków do jak najszybszego powrotu dzieci do domu. Praca asystenta rodziny ze względu na jej charakter (towarzyszenie rodzinie w środowisku) jest skutecznym narzędziem w poprawie funkcjonowania rodzin mających trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych.

Wykres nr 4. Liczba rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, objęta wsparciem asystenta w latach 2021-2024 (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne SAR

Obserwowana na przestrzeni ostatnich lat tendencja zmniejszania się ogólnej liczby osób objętych pomocą społeczną (głównie z powodu niskiego kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania z pomocy) nie przekłada się na zmniejszenie zapotrzebowania w zakresie wspierania rodziny. Liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej (w okresie ostatnich trzech lat) utrzymuje się na podobnym poziomie, podobnie jak liczba rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Od czerwca 2024 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje projekt konkursowy „Trudny start, lepsza przyszłość” (stanowiący kontynuację projektu „Sosnowiec dla rodziny”), współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027.

Projekt zakłada rozwój usług społecznych wspierających dzieci i rodzinę oraz wsparcie młodzieży opuszczającej instytucjonalną pieczę zastępczą lub inne instytucje całodobowe w procesie usamodzielnienia poprzez:

- rozwój i podniesienie jakości oraz dostępności usług wsparcia dla rodzin, w tym rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych lub w kryzysie,
- realizację kompleksowych działań na rzecz dzieci, które wymagają wsparcia ze względu na problemy psychiczne, behawioralne lub niepełnosprawność, wynikające bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy konkretnej grupy dzieci,
- udzielenie wsparcia mającego służyć poprawie kondycji psychofizycznej opiekunów faktycznych dzieci ze szczególnymi potrzebami,
- podjęcie działań zmierzających do poprawy jakości usamodzielnienia w zakresie wsparcia młodzieży przebywającej w instytucjonalnej pieczy zastępczej i innych placówkach całodobowych, które po opuszczeniu placówek będą przebywać na terenie Miasta Sosnowiec.

Projekt realizowany będzie do 31.05.2028 r. Działania projektowe obejmują kompleksowe wsparcie w formie usług społecznych, w tym wsparcie rodziny i młodzieży z pieczy zastępczej, m.in. poprzez konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, grupy samopomocowe, warsztaty (w tym edukacyjno-profilaktyczne, kompetencyjne w zakresie umiejętności społecznych), pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, zajęcia integracyjno-edukacyjne i socjoterapeutyczne dla dzieci, korepetycje przedmiotowe, wyjazd integracyjno-terapeutyczny dla rodziców.

Praca z rodzinami dysfunkcyjnymi jest procesem złożonym i długofalowym. Efekty pracy w przeważającym stopniu zależą od aktywności rodzin, otwarcia na przyjmowanie wsparcia, chęci wprowadzenia zmian w życiu. Objęcie rodziny wsparciem asystenta czy przedstawicieli innych instytucji i organizacji pomocowych nie zawsze gwarantuje przywrócenie rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Część rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny wykazuje problemy psychiczne (lub jest obciążona deficytami zdrowotnymi (upośledzenie umysłowe)). Praca z tego typu rodzinami, aby przyniosła oczekiwany efekt musi być długofalowa (wielomiesięczna lub nawet kilkuletnia). Dużym problemem współistniejącym w tych rodzinach jest nadużywanie przez rodziców lub jednego z nich alkoholu lub innych środków odurzających, co czyni proces pomagania jeszcze bardziej złożonym.

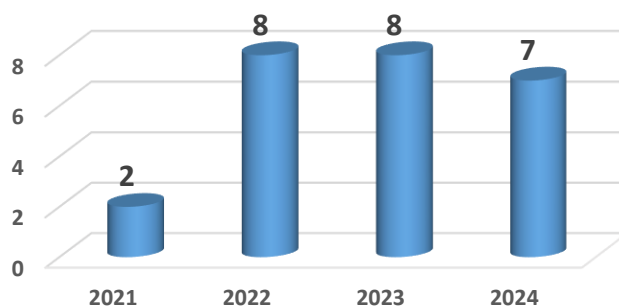
Tabela nr 5. Liczba dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodziców biologicznych przed ukończeniem 18 roku życia w latach 2021-2024 (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Rok	Liczba dzieci powracających do rodziców naturalnych z instytucjonalnej pieczy zastępczej	Liczba dzieci powracających do rodziców naturalnych z rodzinnej pieczy zastępczej
2021	13	17
2022	13	13
2023	27	17
2024	7	4

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne DR

Analizując powyższe dane można zaobserwować, że w 2023 r. wzrosła znacząco liczba dzieci powracających z instytucjonalnej pieczy zastępczej do rodzin biologicznych. Przyczyn warunkujących powrót dzieci z instytucjonalnej pieczy zastępczej do rodzin biologicznych można dopatrywać się w przywróceniu regularności spotkań rodziców biologicznych z dziećmi oraz zwiększeniu dostępności do instytucji oferujących wsparcie rodzicom po stanie epidemii w związku z wirusem SARS-CoV-2.

Wykres nr 5. Liczba projektów socjalnych na rzecz dziecka i rodziny w latach 2021-2024 realizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (stan na dzień 30.06.2024 r.)

Źródło: Dane MOPS - opracowanie własne SAR

Organizowanie i realizowanie projektów socjalnych na rzecz rodzin z dziećmi ma na celu podejmowanie działań o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, wychowawczym i terapeutycznym. Umożliwiają również pokazanie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego oraz sprzyjają rozwojowi psycho-społecznemu uczestników. W roku 2021 zrealizowano mniejszą ilość projektów niż została zaplanowana z uwagi na obostrzenia związane ze stanem epidemii w związku z SARS-CoV-2.

III. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Stosuje się ją we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku Programu Wspierania Rodziny stanowi metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu wsparcia rodzin oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Tabela nr 6. Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w obszarze wsparcia rodziny

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• dobre rozeznanie środowiska lokalnego - diagnoza • efektywna współpraca Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (Szkoły, Przedszkola, Sąd, Poradnie Pedagogiczno -Psychologiczne, Policja) • zatrudnienie asystentów adekwatnie do realnych potrzeb • skuteczne pozyskiwanie środków w ramach programów rządowych na dofinansowanie wynagrodzenia asystentów rodziny • doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników prowadzących pracę z rodziną • udział asystentów w szkoleniach celem podnoszenia kwalifikacji oraz przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu • podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej • praca z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka z pieczy zastępczej • realizacja programów rządowych, miejskich, projektów współfinansowanych ze środków unijnych i licznych projektów socjalnych	• dysfunkcjonalność rodzin w wielu obszarach życia społecznego, zawodowego i emocjonalnego • długotrwały problem uzależnienia od alkoholu w rodzinach mających trudności opiekuńczo-wychowawcze • bierna postawa/opór rodzin biologicznych przed dokonywaniem zmian np. przed podjęciem leczenia odwykowego lub terapii rodzinnej • niewystarczające rządowe wsparcie dla gmin w zakresie finansowania zatrudnianiu asystentów rodziny • mała liczba placówek wsparcia dziennego (światlic) • niewystarczająca oferta rozwoju zainteresowań, organizacji czasu wolnego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych ze strony organizacji pozarządowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
• kontynuowanie usług asystenta rodziny szansą na podniesienie kompetencji opiekuńczo-	• rażące zaniedbania rodziców wobec własnych dzieci

wychowawczych dla rodzin dysfunkcyjnych • rozwój grup wsparcia i grup samopomocowych • edukacja rodziców, w szczególności poprzez treningi umiejętności rodzicielskich, radzenia sobie ze stresem, agresją, bezradnością, zarządzania budżetem domowym • wczesna interwencja w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa i prawidłowego rozwoju dziecka • wzmacnianie i dalszy rozwój współpracy instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny • rozwijająca się sieć bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego oraz terapii rodzin i dzieci; oferta Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych, oraz organizacji pozarządowych • włączenie sektora prywatnego w działania na rzecz rodzin i aktywizacji środowiska lokalnego • realizacja projektów współfinansowanych ze środków unijnych na rzecz aktywizacji środowiska lokalnego	• zanik więzi i tradycji rodzinnych („pęd życia”) • brak autorytetów dla dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych • zjawisko „dziedziczenia stylu życia” • większa koncentracja w pracy z rodziną na jej deficytach aniżeli na jej zasobach • brak chęci współpracy i zaangażowania ze strony rodzin dysfunkcyjnych • długotrwały i trudno mierzalny proces przywracania rodzinie zdolności prawidłowego funkcjonowania • stereotypowe postrzeganie instytucji pomocowych

IV. Adresaci Programu

Odbiorcami programu są:

- 1) rodziny zamieszkałe na terenie miasta Sosnowca wychowujące dzieci i mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- 2) dzieci zagrożone umieszczeniem w pieczy zastępczej,
- 3) rodziny zainteresowane współpracą w celu odzyskania opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej.

V. Realizatorzy Programu

Realizatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, jako organizator pracy z rodziną, przy współpracy ze Szkołami, Przedszkolami, Poradniami Psychologiczno-Pedagogicznymi, Sądem, Policją, Poradniami Zdrowia.

VI. Cel główny Programu

Wzmacnianie rozwiązań sprzyjających prawidłowemu realizowaniu funkcji rodziny, w szczególności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

VII. Cele szczegółowe i sposoby realizacji Programu

Tabela nr 7. Cele szczegółowe i sposoby realizacji

Cel szczegółowy nr 1			
Wspieranie rodziny w procesie wychowania i socjalizacji			
Lp.	Działania	Terminy	Zakładane rezultaty
1.	Monitorowanie środowisk zagrożonych dysfunkcjami, motywowanie do podjęcia terapii/lечения, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin z dziećmi	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego rodzin z różnymi dysfunkcjami, uzależnieniami
2.	Rozwój asystentury rodzinnej	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców
3.	Prowadzenie pracy z rodziną w sytuacji czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną naturalną	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	powrót dzieci z rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej pod opiekę rodziców
4.	Wzmacnianie integracji pomiędzy instytucjami, organizacjami zajmującymi się pracą na rzecz dziecka i rodziny	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	multiprofesjonalizacja pracy z rodziną
Cel szczegółowy nr 2			
Kształtowanie i wzmacnianie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze			
Lp.	Działania	Terminy	Zakładane rezultaty
1.	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcia ze strony asystenta rodziny	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	pozostawienie dzieci w rodzinie biologicznej lub powrót dzieci z pieczy zastępczej do rodziców biologicznych
2.	Sporządzanie planów pracy przez asystenta z rodziną przy współpracy z pracownikiem socjalnym a w sytuacji	po podjęciu współpracy z rodziną	diagnoza sytuacji rodziny, usystematyzowanie problemów, rozeznanie potrzeb i oczekiwań rodziny

	umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej we współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, z uwzględnieniem mocnych stron oraz deficytów rodziny		
3.	Edukacja w zakresie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, nauka zasad dobrej komunikacji, motywowanie do pozytywnych zmian w rodzinie	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców
4.	Organizowanie spotkań grup wsparcia, grup wspierająco-edukujących	systematycznie, średnio raz w miesiącu	wzrost aktywności rodzin w rozwiązywaniu problemów socjalnych
5.	Pomoc w nabywaniu pozytywnych relacji z instytucjami (towarzyszenie rodzinom w wizytach lekarskich, spotkaniach z pedagogiem, nauczycielami)	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	nabywanie i podwyższanie kompetencji społecznych

Cel szczegółowy nr 3

Zabezpieczenie rodzinom podstawowych potrzeb socjalno-bytowych

Lp.	Działania	Terminy	Zakładane rezultaty
1.	Wsparcie finansowe i rzeczowe (zasiłki okresowe, celowe, rodzinne wraz z dodatkami, zasiłki rodzicielskie, świadczenia pielęgnacyjne, fundusz alimentacyjny, dożywianie dzieci, dodatki mieszkaniowe)	na bieżąco	zapewnienie dzieciom podstawowych warunków socjalno-bytowych w ich naturalnych rodzinach
2.	Dożywianie w formie ciepłego posiłku dla dzieci w ramach rządowego programu	na bieżąco	zapewnienie dzieciom ciepłego posiłku
3.	Organizowanie czasu wolnego i wypoczynku dla dzieci z rodzin wymagających wsparcia - realizacja programów i projektów socjalnych (m.in. zajęcia z artterapii, „Lato w mieście”, imprezy okolicznościowych: dzień dziecka, mikołajki, zabawy karnawałowe, rozrywki kulturalne, zajęcia sportowe, edukacyjne)	zgodnie z potrzebami	propagowanie alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu, wykorzystywanie możliwości psychofizycznych dzieci, integracja środowiska, przeciwdziałanie marginalizacji
4.	Pomoc rodzinom w załatwianiu spraw związanych z uzyskaniem prawa do lokalu socjalnego lub komunalnego	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	zapewnienie rodzinom z dziećmi niezbędnych warunków mieszkaniowych

5.	Udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych (towarzyszenie przy załatwianiu spraw urzędowych m.in. alimentów, dokumentów, świadczeń z ZUS)	na bieżąco, zgodnie z potrzebami	wzrost aktywności rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów socjalnych
Cel szczegółowy nr 4			
Doskonalenie jakości i dostępności świadczonego wsparcia dla rodzin z dziećmi			
Lp.	Działania	Terminy	Zakładane rezultaty
1.	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomagających rodzinie poprzez udział w szkoleniach oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu poprzez zapewnienie pracownikom superwizji	na bieżąco zgodnie z potrzebami	podniesienie profesjonalizmu i skuteczności pracy osób niosących pomoc rodzinie
2.	Stała współpraca z podmiotami i instytucjami zajmującymi się pracą na rzecz rodziny	na bieżąco zgodnie z potrzebami	zwiększenie różnorodności i dostępności usług dla rodzin z dziećmi
3.	Zatrudnianie asystentów rodzin w systemie zadaniowego czasu pracy dostosowanego do realnych potrzeb rodzin z dziećmi	na bieżąco zgodnie z potrzebami	poprawa warunków obsługi klienta
4.	Pobudzanie aktywności środowiska lokalnego poprzez wspólne działania rodzin, sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych	na bieżąco zgodnie z potrzebami	stworzenie zintegrowanego systemu pomocy na rzecz rodzin, współdziałanie administracji publicznej, partnerów społecznych i gospodarczych

VIII. Wskaźniki ewaluacji Programu

Wskaźnikami osiągnięcia zamierzonych celów szczegółowych będzie analiza następujących danych:

- 1) ilość zatrudnionych asystentów rodzin,
- 2) ilość rodzin objętych wsparciem asystentów rodzin,
- 3) ilość porad i konsultacji udzielanych przez specjalistów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- 4) ilość projektów socjalnych na rzecz wzmocnienia rodziny,
- 5) ilość osób uczestniczących w spotkaniach grup wsparcia i grup samopomocowych,
- 6) ilość dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- 7) ilość dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.

IX. Źródła finansowania

Źródła finansowania Programu:

- 1) budżet miasta Sosnowca,

- 2) dotacje i środki pozabudżetowe pozyskane z innych źródeł (np. z programów rządowych, Unii Europejskiej, sektora prywatnego, organizacji pozarządowych).

X. Zakończenie

Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027, podobnie jak poprzednie programy skoncentrowany jest na dalszym wzmocnieniu rozwiązań sprzyjających prawidłowemu realizowaniu funkcji rodziny, w szczególności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cel programu realizowany będzie poprzez pracę z rodziną oraz wsparcie i pomoc w opiece i wychowaniu dzieci. Podejmowane działania będą miały głównie charakter działań profilaktycznych - zapobiegających występowaniu nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny. Ponadto działania będą ukierunkowane na wspieranie rodzin z wieloma problemami i stworzenie im możliwości do samodzielnego wychodzenia z sytuacji kryzysowych. Priorytetowo w pracy z rodzinami traktowana będzie ich własna aktywność oraz wewnętrzny potencjał w zdobywaniu nowych umiejętności, które umożliwią im prawidłowe funkcjonowanie, między innymi na płaszczyźnie opiekuńczo – wychowawczej.

Program wpisuje się w Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Sosnowca na lata 2021 - 2027. Program stanowi dokument elastyczny i otwarty, co oznacza, że może podlegać modyfikacji na skutek zmieniającej się rzeczywistości, rozpoznanych w trakcie realizacji programu potrzeb oraz zmiany wymogów prawnych.